

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

**Obchodní zastoupení v novém občanském
zákoníku**

Studentská vědecká odborná činnost

Magisterské studium

Autoři: Vilém Anzenbacher, 4. ročník a Veronika Merjavá, 3. ročník

Konzultant: JUDr. Mgr. Vít Horáček, Ph.D. , Katedra obchodního práva

Rok odevzdání: 2013

Ročník SVOČ: VI. ročník

Čestné prohlášení

Prohlašujeme, že jsme práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovali samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašujeme, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

V Praze dne

Anotace:

V této práci pojednáváme o smlouvě o obchodním zastoupení v kontextu změn, které přináší rekodifikace. Vzhledem ke skutečnosti, že nejpodstatnější změna v úpravě smlouvy o obchodním zastoupení se odehrála již při harmonizaci tuzemské právní úpravy se směrnicí 86/653/EHS, věnujeme se i novelizaci provedené zákonem č. 370/2000 Sb. účinným od 1. 1. 2001. Dále se zaměřujeme na úpravu provize, zvláštní odměny a konkurenční doložky v souvislosti se současnou judikaturou a její promítnutí v nové úpravě.

Annotation:

This paper is focussed on the analysis of an agency contract in the context of the changes brought about by the recodification. Due to the fact that the most significant change in the organization of the agency contract has already occurred in the harmonization of domestic legislation with Directive 86/653/EEC, we also observe an amendment to Act No. 370/2000 Coll. effective from January 1th, 2001. Subsequently we focus on editing commissions, special bonuses and non-competition clauses in the context of the current case law and its projection in the new regulation.

Obsah

1. Úvod
2. Harmonizace se směrnicí číslo 86/653/EHS
  - 2.1. Jazykový výklad směrnice
  - 2.2. Teleologický výklad směrnice
  - 2.3. Komparativní výklad směrnice, srovnání s úpravou SRN
3. Vznik obchodního zastoupení
4. Provize obchodního zástupce
  - 4.1. Provize obchodního zástupce bez dohody ve smlouvě
  - 4.2. Nárok obchodního zástupce na provizi
  - 4.3 Úprava provize obchodního zástupce v kontextu evropského práva
5. Zánik obchodního zastoupení
6. Zvláštní odměna obchodního zástupce
7. Konkurenční doložka
8. Závěr

1. Úvod

Jako téma naší studentské vědecké odborné činnosti jsme si zvolili institut obchodního zastoupení, které vzniká zákonem upraveným způsobem, a to smlouvou o obchodním zastoupení. Obchodní zastoupení je v současné době upraveno právním řádu České republiky v § 652 až § 672a zákona č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“ a „obchodní zákoník“)

Aktuální právní úprava i zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník (dále jen NOZ), používají pro označení smluvních stran shodná označení, kterými jsou obchodní zástupce a zastoupený. Smlouva o obchodním zastoupení je zde definována jako právní úkon, kterým „se obchodní zástupce jako nezávislý podnikatel zavazuje dlouhodobě pro zastoupeného vyvíjet činnost směřující k uzavírání určitého druhu smluv (dále jen "obchody") nebo sjednávat a uzavírat obchody jménem zastoupeného a na jeho účet.“¹

Jak vyplývá z výkladu definice tohoto smluvního typu, existují dvě možnosti, kterými lze dosáhnout účelu smlouvy o obchodním zastoupení. První možností je činnost obchodního zástupce, při které obchodní zástupce vyvíjí činnost, jejímž cílem je uzavření smlouvy mezi zastoupeným a třetí osobou, kterou zastoupený uzavírá sám; svým jménem a na svůj účet. Druhou možností je uzavírání smluv obchodním zástupcem jménem a na účet zastoupeného.

---

¹ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Vzhledem ke skutečnosti, že NOZ plní rekodifikační funkci nejen u práva občanského, ale i práva obchodního, je také smlouva o obchodním zastoupení mezi jím nově upravenými smluvními typy. Změny, které se týkají smlouvy o obchodním zastoupení se nedotýkají základních principů institutu obchodního zastoupení, nýbrž reagují na potřebu změn v současné úpravě vzniklou nutností harmonizace s právem Evropské unie, přesněji pak se směrnicí 86/653/EHS.

Tendence harmonizovat tuzemskou úpravu smlouvy o obchodním zastoupení se projevila v oblasti smlouvy o obchodním zastoupení v ObchZ ve formě novely zákonem č. 370/2000 Sb. Změny, kterými při rekodifikaci právní úprava prošla, jsou tudíž spíše „stylistickými a systematickými úpravami“ a „upřesněními, která si vyžaduje plná harmonizace s citovanou směrnicí.“²

Při studiu způsobu implementace směrnice prostřednictvím změn některých původních ustanovení ObchZ jsme, jak budeme dále rozebírat, narazili na možné nepřesnosti ve výkladu směrnice č. 86/653/EHS.

V další části naší práce se zaměřujeme na úpravu provize, zániku obchodního zastoupení zejména z důvodu jeho návaznosti na vznik práva na zvláštní odměnu, dále zvláštní odměny, respektive podle dosud účinné právní úpravy odškodnění, obchodního zástupce a konkurenční doložky. Porovnáváme znění účinné úpravy v obchodním zákoníku se zněním nového občanského zákoníku a příslušnými ustanovením směrnice č. 86/653/EHS a také se soustředíme na stěžejní judikaturu Evropského soudního dvora a Nejvyššího soudu České republiky s ohledem na to, kterou judikaturu bude možné aplikovat také po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku.

Ačkoliv rozdíly mezi oběma českými právními úpravami těchto institutů nejsou ani podle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku nijak velké, považujeme za důležité se věnovat právě těmto institutům.

2. Harmonizace se směrnicí číslo 86/653/EHS

---

² Důvodová zpráva k NOZ

http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinyfilestorage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf

Směrnice s označením 86/653/EHS, označena jako Směrnice o obchodních zástupcích byla výsledkem snahy o odstranění rozdílů v úpravách obchodního zastoupení jednotlivých zemí Evropského společenství. Dále se Směrnice definuje a zpřesňuje pojem obchodního zástupce, určuje působnost směrnice, upravuje práva a povinnosti stran smlouvy o obchodním zastoupení, popisuje situace kdy má obchodního zástupce nárok na odměnu a kdy nikoli, splatnost odměny a detaily uzavření a zániku smlouvy o obchodním zastoupení. Tato směrnice je velmi důležitá i z pohledu NOZ, který až na snahu o drobné zesílení souladu s některými částmi směrnice a další spíše marginální úpravy, obsah úpravy ObchZ z velké části přebírá.

Úprava těchto institutů byla převážně snahou o odstranění překážek v hospodářské soutěži a o zlepšení úrovně ochrany obchodních zástupců, které nejednotnost úpravy tohoto institutu v rámci Evropského společenství poškozovala.

Směrnice v prvním článku definuje okruh předpisů jednotlivých států, na který má být použita. Jsou jimi předpisy upravující vztahy mezi obchodními zástupci a zmocniteli. Dále definuje pojem obchodního zástupce, kde klade důraz na jeho nezávislost a na trvalost jeho činnosti., respektive sjednávání pro nebo sjednávání a uzavírání obchodů na účet zmocnitele.

V bodu 3 narazíme na ustanovení, kterému se v práci budeme ještě podrobněji věnovat. Obsahuje dle našeho názoru demonstrativní výčet osob, které se pro účely této směrnice za obchodní zástupce nepovažují. V této práci dále srovnáme výklad tohoto ustanovení v právním řádu Německé Spolkové Republiky.

Směrnice byla do tuzemského právního řádu implementována poměrně rozsáhlou novelou, zákonem č. 370/2000 Sb. účinným od 1. 1. 2001. Tato novela bývá nazývána jako harmonizační a upravovala i mnoho dalších oblastí práva.

Důvodová zpráva stanoví, že směrnice 86/653/EHS „zdůrazňuje rozdíl mezi obchodním zastoupením a vztahy, které vznikají ze vztahů upravených společenstevním či jiným obdobným právem anebo mají pracovněprávní základ.“³

Zde si ovšem při četbě směrnice 86/653/EHS a ustanovení paragrafu aktuálního ObchZ i NOZ nelze nevsimnout rozdílů ve formulacích pravidla obsaženého v článku 1 bodu 3 směrnice:

„ Za obchodního zástupce se pro účely této směrnice nepovažuje zejména

- osoba, která je oprávněna jako orgán zavazovat společnost nebo sdružení,

---

³ Důvodová zpráva návrhu zákona č. 370/2000 Sb.

- společník, který je právně zmocněn zavazovat ostatní společníky,
- nucený správce, likvidátor nebo správce konkursní podstaty.“⁴

dále pak ObchZ § 652 odst. 2

„(2) Obchodním zástupcem nemůže být

- a) osoba, která může jako orgán zavazovat právnickou osobu,
- b) společník či člen podle zákona zmocněný zavazovat ostatní společníky nebo členy, nebo
- c) likvidátor nebo insolvenční správce.“⁵

a znění § 2484 NOZ

„Obchodním zástupcem právnické osoby nemůže být osoba, která může zavazovat zastoupeného nebo osobu, s níž má být obchod uzavřen, jako člen jejího orgánu, ani nucený správce právnické osoby nebo insolvenční správce. K opačným ujednáním se nepřihlíží.“⁶

Úmysl zákonodárce je u § 2484 NOZ a § 652 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník stejný, liší pouze ve změně výčtu v ustanovení obsažených osob. Nalezneme zde však podstatné rozdíly obou těchto znění s čl. 1 (3) směrnice 86/653/EHS. Problém spatřuji nejen v odlišném stanovení výčtu osob, na které toto ustanovení míří, ale dokonce i dle mého názoru v nepřesném vyložení účelu toho ustanovení.

2.1. Jazykový výklad směrnice

Pokud se zaměříme na jazykový výklad, tak ve směrnici 86/653/EHS nalezneme ve většině jazykových verzí v citovaném ustanovení výraz odpovídající českému slovu „zejména“, ze kterého lze jazykovou metodou výkladu snadno dovodit, že se jedná o

---

⁴ Směrnice Rady 86/653/EHS

⁵ Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník, § 652

⁶ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, § 2482

demonstrativní výčet subjektů, které se pro účely této směrnice za obchodní zástupce nepovažují. V tuzemské zákonné úpravě se však setkáme s výčtem taxativním.

Pro srovnání cituji zmiňované znění části první věty článku 1 (3) směrnice 86/653/EHS v anglickém „A commercial agent shall be understood within the meaning of this Directive as not including in particular „, a německém „Handelsvertreter im Sinne dieser Richtlinie ist insbesondere nicht“ slovenském „Obchodným zástupcom v zmysle tejto smernice sa nerozumie najmä „, a italským „Un agent commercial aux fins de la présente directive ne peut être notamment“.

Překlad toho ustanovení však není napříč úředními jazyky jednoznačný, ve slovinské verzi zní první věta článku 1 (3) směrnice 86/653/EHS „Trgovski zastopnik v skladu s to direktivo ne more biti“, ve španělské verzi nalezneme výrazy „Un agente comercial, con arreglo a la presente Directiva, no podrá ser, en particular „, a v portugalštině „Um agente comercial para efeitos da presente directiva não pode ser, nomeadamente“, které značí výčet taxativní.

2.2. Teleologický výklad směrnice

Účel § 2484 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník a § 652 odst. 2 ObchZ je stejný, liší pouze ve změně výčtu v ustanovení obsažených osob. V důvodové zprávě k NOZ se zmiňuje, že bylo při rekodifikaci pozměněno i původní § 652 zákona č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník „podle něhož nemůže být obchodním zástupcem společník oprávněný zavazovat ostatní společníky, je nahrazen přesnější formulací, lépe vyhovující čl. 1 odst. 3 směrnice. V navrženém ustanovení není ve výčtu výslovně uváděn likvidátor, neboť likvidátor je členem orgánu právnické osnova ve smyslu § 146, 147, 203 a 184 a jako člen orgánu za právnickou osobu rozhoduje a nahrazuje její vůli; jako takový právnickou osobu i zavazuje. Znamená to, že i likvidátor je osoba, která může zavazovat právnickou osobu jako člen jejího orgánu.“⁷

Je tedy nesporné, že při rekodifikaci byla tomuto ustanovení věnována značná pozornost a pokračovala snaha o co nejlepší harmonizaci se směrnicí 86/653/EHS

Při rekodifikaci již byl známý finální překlad směrnice, je tedy otázkou, proč se výše citované ustanovení změnilo jen v tom, že byl z výčtu odstraněn likvidátor a neproběhla změna, která by výčet v § 652 ObchZ změnila na výčet demonstrativní a osoby v tomto výčtu

---

⁷ Důvodová zpráva návrhu zákona č. 370/2000 Sb.

nevyjmula z působnosti těch ustanovení, které byly implementovány do textu zákona na základě směrnice č. 86/653/ES.

K této změně by dle mého názoru vedl nejen již zmíněný jazykový výklad, ale také teleologický a komparativní.

Teleologický výklad je výkladem nadstandardním a často je jeho použití velmi sporné. S jeho užíváním často vyvstávají otázky, zda je vhodný, obzvláště vzhledem k požadavkům právní jistoty v našem typu právní kultury. Své opodstatnění nachází v situacích, kdy je možné zákon na základě jazykového výkladu chápat různými způsoby. Teleologický výklad i kvůli výše zmíněným problémům při jeho použití proto potřebuje být aplikován jen ve výjimečných případech a po důkladném uvážení. Dovolíme si použít teleologický výklad na problematiku implementace směrnice č. 86/653/EHS za účelem zvážení, která z verzí překladu může být vhodnější a lépe vystihuje obsah směrnice.

Jako důvody pro vytvoření směrnice č. 86/653/ES jsou mimo jiné uváděny „vzhledem k tomu, že rozdíly vnitrostátních právních předpisů v oblasti obchodního zastoupení značně ovlivňují podmínky hospodářské soutěže a výkon tohoto povolání uvnitř Společenství a poškozují úroveň ochrany obchodních zástupců v jejich vztazích se zmocniteli a bezpečnost obchodů; že tyto rozdíly mimo jiné mohou značně omezovat uzavírání a plnění smluv o obchodním zastoupení mezi zmocnitelem a obchodním zástupcem usazenými v různých členských státech; vzhledem k tomu, že obchod se zbožím mezi členskými státy má probíhat za podmínek obdobných podmínkám jednotného trhu, což vyžaduje sblížení právních rádu členských států v míře nezbytné pro řádné fungování společného trhu; že z tohoto ohledu ani sjednocené kolizní normy neodstraňují v oblasti obchodního zastoupení výše uvedené nevýhody a neumožňují tedy vyhnout se navrhované harmonizaci“⁸

2.3. Komparativní výklad směrnice, srovnání s úpravou SRN

Jako nejvhodnější právní řád pro srovnání diskutované úpravy smlouvy o obchodním zastoupení jsme si vybrali Spolkovou republiku Německo. Německo je totiž nejen naším největším obchodním partnerem a jednou z největších ekonomik světa, ale jako stát EU je vázáno stejnými právními akty EU jako Česká republika. Nejen z toho důvodu jsou si česká a

---

⁸ Směrnice Rady č. 86/653/ES

německá úprava obchodního práva velmi blízké. Klíčovou roli v našem případě hraje německý Handelsgesetzbuch. Zde je obchodní zastoupení upraveno v § 84 až 92c. Ve většině ustanovení se drží linie směrnice 86/653/EHS, ale v některých částech využilo Německo prostoru pro svou specifickou úpravu. Zde je pro nás nejdůležitější § 84, který definuje osobu obchodního zástupce.

§ 84

(1) Handelsvertreter ist, wer als selbständiger Gewerbetreibender ständig damit betraut ist, für einen anderen Unternehmer (Unternehmer) Geschäfte zu vermitteln oder in dessen Namen abzuschließen. Selbständig ist, wer im wesentlichen frei seine Tätigkeit gestalten und seine Arbeitszeit bestimmen kann...“⁹

Volně lze přeložit jako:

Obchodním zástupcem je ta osoba, která jako nezávislý/samostatný podnikatel dlouhodobě obstarává pro zastoupeného nebo uzavírá jménem zastoupeného ochody. Osoba je nezávislá/samostatná, pokud má volnost v rozhodování o své činnosti a rozvržení své pracovní doby.

Stejně jako česká úprava i německá používá pojem jako charakteristiku obchodního zástupce to, že má být osobou nezávislou, tento pojem ale, což je dle našeho názoru praktičtější, rovnou zpřesňuje v následující větě.

Další odstavec stanoví, že ti, kteří nesplňují podmínky nezávislosti/samostatnosti uvedené v odstavci 1 jsou považováni za zaměstnance, což jasně stanoví okruh osob, které dle německého obchodního zákoníku mohou být obchodními zástupci. Zde je velký rozdíl od české úpravy, která šla cestou negativního vymezení ve snaze co nejintenzivněji implementovat směrnici č. 86/653/EHS, což však přineslo i námi zmíněné komplikace.

Německý obchodní zákoník dokonce přímo stanoví, že obchodním zástupcem může být i osoba zastoupená.

3. Vznik obchodního zastoupení

---

⁹ Handelsgesetzbuch, SRN

Vznik smlouvy o obchodním zastoupení je v současné době upraven v § 43 a následujících občanského zákoníku. Smlouva o obchodním zastoupení není absolutním obchodem.

Ustanovení obchodního zákoníku spojené s jednotlivými v něm obsaženými typy smluv, se použijí na smlouvy, které mají pro tyto typy smlouvy charakteristické znaky; tzv. „podstatné části“. Jsou jimi dohoda na stranách smlouvy, tedy zástupci a zastoupeném, dohoda na druhu smluv, k jejich uzavírání činnost obchodního zástupce směřuje, předmět smlouvy, kterým je závazek zástupce ke sjednávání či uzavírání jménem zastoupeného těchto smluv; a to za úplatu.

NOZ upravuje postup při uzavírání smluv poněkud odlišně v § 1737 až 1784.

4. Provize obchodního zástupce

Základním charakteristickým rysem obchodního zastoupení je úplatnost. Účinná právní úprava §652 odst. 3 zákona č. 513/1991Sb., Obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“ a „obchodní zákoník“) rovněž jako §2520 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „NOZ“ a „nový občanský zákoník“) výslovně stanoví, že pokud činnost obchodního zástupce není placena, respektive pokud za ní není odměňován, ustanovení o obchodním zastoupení se nepoužijí.

Obchodní zákoník však pouze stanoví, že obchodní zástupce má dle §659 odst. 1-§662 nárok na provizi a není výslovně stanoveno, komu náleží povinnost tuto úhradu platit. Skutečnost, že tento nárok vzniká proti zastoupenému lze jen dovozovat ze smyslu §666 ObchZ, který stanoví zastoupenému povinnost vyplatit obchodnímu zástupci provizi v případě, že bylo sjednáno výhradní obchodní zastoupení i jestliže zastoupený uzavřel smlouvu bez součinnosti obchodního zástupce (pokud smlouva nestanoví něco jiného). Dále vyplývá povinnost zastoupeného platit obchodnímu zástupci provizi z faktu, že jak stanoví §658 odst. 1 ObchZ, smlouva o obchodním zastoupení je speciální úpravou smlouvy

o zprostředkování, která výslovně v §642 ObchZ výslovně ukládá zájemci povinnost platit provizi.¹⁰

Na rozdíl od dosud účinné právní úpravy smlouvy o obchodním zastoupení nový občanský zákoník v souladu se skutečností, že práva a povinnosti jedné strany jsou typicky v závazkových vztazích vyváženy právy a povinnostmi strany druhé, v základním ustanovení §2483 výslovně stanoví vedle základní povinnosti obchodního zástupce rovněž závazek zastoupeného platit obchodnímu zástupci za jeho činnost provizi.

Podle účinné právní úpravy obchodního zákoníku i podle nového občanského zákoníku má obchodní zástupce v první řadě nárok na provizi sjednanou, respektive ujednanou, tedy její výše záleží na dohodě stran.

4.1. Provize obchodního zástupce bez dohody ve smlouvě

Pro případ, že ji smlouva neurčuje má jak podle §659 ods.1 ObchZ tak i podle §2499 ods.1 NOZ nárok na provizi v obvyklé výši pro druh zboží, který je předmětem obchodního zastoupení na místním trhu, na kterém obchodní zástupce vyvíjí pro zastoupeného činnost podle smlouvy.

Doplňkem k tomuto je pro případ, že takové zvyklosti v tomto oboru ještě nebyly vytvořeny, stanoveno, že obchodní zástupce má nárok na odměnu rozumnou, resp. odměnu v rozumné výši. Na rozdíl od obchodního zákoníku, podle kterého má tato odměna přihlížet ke všem okolnostem uskutečněného úkonu, nový občanský zákoník stanoví, že odměna má zohledňovat pouze podstatné okolnosti uskutečněného jednání. V takovém případě bude pro posouzení nároku ale zřejmě stále nutné přihlížet, jako tomu bylo doposud při stanovení výše odměny rozumné, k obvyklé výši provize při obdobných obchodech, případně průměrné provize na daném trhu u zboží srovnatelného v obecné úrovni s přihlédnutím k podmínkám a okolnostem daného případu.¹¹

---

¹⁰ RABAN,P. Obchodní zastoupení. *Právní rozhledy*. 2003, 1, s. 17. ISSN 1210-6410.

¹¹ TOMSA, M. Smlouva o obchodním zastoupení. *Obchodní právo*. 2001, 11, s. 8. ISSN 1210-8278

4.2. Nárok obchodního zástupce na provizi

Pro nárok na určitou provizi platí ještě pravidlo, že je-li základem pro určení její výše rozsah povinností splněných třetí osobou, započte se do základu i plnění neuskutečněné z důvodů, za které odpovídá zastoupený.

Dohodou stran je možné stanovit různé způsoby výpočtu provize tak, že sestává z různých položek, proto zákon pro jasnost uvádí, že každá část úplaty, jejíž výše se mění podle počtu a hodnoty obchodů uzavřených obchodním zástupcem se považuje za složku provize a má se za to, že tato provize zahrnuje i náklady spojené s obchodním zastoupením v paušálním vyjádření. Strany si však mohou odchýlně od zákonné úpravy ujednat, že nárok na úhradu nákladů vzniká obchodnímu zástupci vedle nároků na provizi. Tento nárok však vzniká obchodnímu zástupci, jen když mu vznikl nárok na provizi z obchodu, kterého se náklady týkají.

Právo na provizi vzniká zásadně za úkony uskutečněné po dobu trvání smluvního závazku a to za splnění podmínky, že byl obchod uzavřen v důsledku činnosti obchodního zástupce nebo alespoň s osobou, kterou před účinností smlouvy o obchodním zastoupení získal jako zákazníka pro tento druh obchodů.

Pro vznik práva na provizi je rozhodující zejména, co je předmětem smlouvy, zda jen obstarání příležitosti pro zastoupeného uzavřít obchod s třetí osobou nebo zprostředkování uzavření obchodů bez ohledu na to, zda je potom uzavře zastoupený nebo obchodní zástupce sám na základě plné moci.

V prvním, speciálním, případě vzniká právo na provizi již obstaráním příležitosti a tato skutečnost musí být výslovně sjednána (§2503 NOZ). V běžných případech obchodního zastoupení, teda pokud nejde o případ, kdy je obchodní zástupce pouze sto zajistit obstarání příležitosti, vzniká právo na provizi, když byl závazek, k němuž směřovalo obchodní zastoupení splněn. Jedná se o případy, kdy zastoupený splnil nebo byl povinen splnit závazek ze smlouvy uzavřené s třetí osobou, anebo když třetí osoba splnila svůj závazek z takové smlouvy. Z výčtu podmínek, ve kterém zákonodárce používá vylučovací spojku „nebo“ lze tedy dovozovat, že právo na provizi vzniká, je-li splněna alespoň jedna z těchto podmínek. Toto základní ustanovení je dále doplněno tím, že obchodnímu zástupci vzniká právo na provizi nejpozději v okamžiku, kdy třetí osoba splnila svou část závazku nebo byla povinna ji

splnit, splnil-li zastoupený svoji část. Danými ustanoveními nový občanský zákoník kopíruje harmonizovanou právní úpravu obchodního zákoníku týkající se provize podle směrnice č. 86/653/EHS.

4.3 Úprava provize obchodního zástupce v kontextu evropského práva

V §2504 ods.2 NOZ nadále zůstala úprava vzniku práva na provizi po uzavření obchodu, jestliže má ke splnění dojít ve velkém časovém odstupu, konkrétně po uplynutí doby přesahující šest měsíců. Toto právo je v dosud účinném §660 ods.2 obchodního zákoníku upraveno obdobně a chrání obchodního zástupce intenzivněji než směrnice č. 86/653/EHS.¹² Pravděpodobně bylo toto ustanovení zařazeno do v důsledku harmonizace novelizovaného textu obchodního zákoníku z důvodu tradice, jelikož se v právní úpravě tohoto smluvního typu vyskytovalo již před novelou, která byla provedena zákonem č. 370/2000 Sb.. Jeho vypuštěním by se v rozporu s účelem směrnice postavení obchodních zástupců zhoršilo¹³ a následně bylo ponecháno i v znění nového občanského zákoníku, což se jeví jako pochybení zákonodárce. Slabým místem tohoto ustanovení, které je nad rámec evropské směrnice, je, že může motivovat obchodního zástupce k uzavírání převážně dlouhodobých obchodů a tím zabránit vzniku práva na jeho provizi na vznik či faktické splnění povinnosti některé ze stran na základě smlouvy. Splnění takových dlouhodobých obchodů nemusí být jisté, avšak zastoupený je povinen vyplatit provizi obchodnímu zástupci ihned po jejich uzavření, čím staví zastoupeného do nepoměrně nevýhodné situace oproti obchodnímu zástupci.

Speciálním případem vzniku práva na provizi během trvání smluvního závazku je situace, kdy bylo smluveno výhradní obchodní zastoupení pro určité území nebo okruh osob. Zde vzniká právo obchodního zástupce i v případě, že třetí osoba, se kterou byla smlouva uzavřena, nebyla získána zástupcem, ale pouze příslušela k sjednanému území nebo skupině osob při výhradním zastoupení.

Čl. 7 odst. 2, který byl do našeho právního řádu implementován právě ustanovením týkající se práva na provizi v případě výhradního obchodního zastoupení, byl také předmětem rozhodování Evropského soudního dvora (dále „ESD“). Vzhledem k recepci směrnice č.

¹² MAREK, K. Obchodní zastoupení. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. 2012, 1, s. 7, ISSN 1801-6014.

¹³ RABAN, P. Obchodní zastoupení. *Právní rozhledy*. 2003, 1, s. 19. ISSN 1210-6410.

86/653/ESH jsou české soudy rozhodující ve sporech souvisejících se smlouvami o obchodním zastoupení povinny respektovat rozhodnutí ESD a proto máme za to, že je na místě zmínit související judikaturu.

V případě předběžné otázky aténské Polimeles Protodikio bylo předmětem řízení, zda má obchodní zástupce právo na provizi z obchodů v takto vymezeném území či s takto určenou skupinou osob i tehdy, kdy tyto obchody byly uzavřené samotným zastoupeným bez aktivní účasti obchodního zástupce. Své stanovisko dovodil ESD z doslovného výkladu čl. 7 směrnice, který v odst. 1 obsahuje právo zástupce na provizi z obchodů, na jejichž uzavření se aktivně podílel. Uvozující věta následujícího odst. 2 obsahuje výraz „rovněž“ a tedy je nutno vykládat ji tak, že nastane-li případ v něm popsany, vzniká obchodnímu zástupci právo na provizi, aniž by musel při uzavírání obchodů také aktivně spolupůsobit.¹⁴

Druhou předběžnou otázkou týkající se dané problematiky formuloval francouzský Cour de cassation, který řešil, zda obchodnímu zástupci v obdobném případě náleží provize i z obchodů uzavřených v oblasti spadající do okruhu jeho výhradního zastoupení bez jeho účasti i bez přímé či nepřímé účasti zastoupeného. ESD svoji argumentaci opřel zejména o ustanovení čl. 10 směrnice, podle kterého se vznik práva na provizi váže na různé varianty jednání, případně opomenutí závazku k jednání ze strany zastoupeného. Na základě toho dovodil, že právo na provizi může obchodnímu zástupci vzniknout pouze tehdy, pokud se zastoupený přímo či nepřímo podílel na uzavření obchodu.¹⁵

V případě, že zanikl vztah mezi obchodním zástupcem a zastoupeným ze smlouvy o obchodním zastoupení, má obchodní zástupce právo na provizi učinila-li třetí osoba za podmínek stanovených v odstavci §2501 odst. 1 nebo odst. 2, vůči němu nebo vůči zastoupenému, objednávku před zánikem obchodního zastoupení. Dále má obchodní zástupce právo na provizi, byl-li obchod uskutečněn především v důsledku jeho činnosti v přiměřené době po zániku obchodního zastoupení. Zde došlo oproti ustanovení §659b písm. a) ke změně formulace, kdy podle dosud účinné právní úpravy musí být smlouva mezi zastoupeným a třetí osobou uzavřena v rozumné lhůtě. Rozumnou lhůtou je podle logického výkladu daného ustanovení lhůta, o které je možné vzhledem k obvyklému průběhu předmětného obchodu usoudit, že je ve vazbě na určitého obchodního zástupce.¹⁶ Máme za to, že obdobný výklad lze aplikovat také v případě formulace požadující uskutečnění obchodu v přiměřené době, jak stanoví §2501 odst. 3 NOZ.

---

¹⁴ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. C-104/95

¹⁵ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 17. 1. 2008, sp. zn. C-19/07

¹⁶ TOMSA, M. Smlouva o obchodním zastoupení. *Obchodní právo*. 2001, 11, s. 7. ISSN 1210-8278

Právo na odměnu a na smlouvenou úhradu nákladů naopak obchodnímu zástupci nenáleží v případech, kdy byl obchodní zástupce při uzavírání obchodu činný jako obchodní zástupce nebo zprostředkovatel pro osobu, s níž zastoupený uzavřel obchod (§2508 NOZ). Provizi i náklady, v případě, že byly smlouvené lze tedy v daném případě podle zákona žádat jen po jednom z nich. Obdobné omezení najdeme i v dosud účinném znění §659 odst. 3 ObchZ a souhlasíme s názorem, že obě ustanovení jsou „*se směrnicí slučitelné, protože se jedná o sankci zájmového konfliktu, který je neloajálním jednáním zástupce.*“¹⁷

Jestliže je zřejmé, že závazek se třetí osobou nebude splněn v důsledku okolností, jež nelze ukládat k tíži zastoupeného, právo na provizi nevzniklo (§2507 NOZ). Tedy nebude vyplacena nebo byla-li již vyplacena, vznikne obchodnímu zástupci závazek z bezdůvodného obohacení.

Při střídání obchodních zástupců může podle výše uvedených pravidel dojít k souběhu nároků obchodních zástupců. Ustanovení §2502 NOZ, které je vyjádřením pravidla, že z jednoho obchodu vzniká právo na jednu provizi, dává v takovém případě přednost obchodnímu zástupci předchozímu před zástupcem s platnou smlouvou s výjimkou, když by bylo spravedlivé provizi rozdělit. Dané ustanovení kopíruje znění dosud účinného §659c ObchZ a je převzetím čl. 9 směrnice 86/653/EHS.

Provize je splatná nejpozději poslední den měsíce následujícího po skončení čtvrtletí, ve kterém na ni vzniklo právo. V tentýž den je zastoupený povinný obchodnímu zástupci předat výkaz o dlužné provizi, v němž uvede hlavní údaje rozhodné pro její vypočtení.

5. Zánik obchodního zastoupení

Smlouvu o obchodním zastoupení je možné uzavřít na dobu určitou i na dobu neurčitou. V případě uzavření smlouvy na dobu určitou logicky dojde k zániku obchodního zastoupení uplynutím této doby. Zde však obchodní zákoník stanovil již před účinností harmonizační novely zák. č. 370/2000 Sb. právní fikci, že vztah ze smlouvy trvá i nadále jestliže se strany po uplynutí doby smlouvou stále řídí. Tehdy se platnost smlouvy

---

¹⁷ MAREK, K. Obchodní zastoupení. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. 2012, 1, s. 6, ISSN 1801-6014.

prodlužovala vždy o dobu, na kterou byla uzavřena, nejdéle však o šest měsíců a pak v případě, že se strany smlouvou řídili nadále i po uplynutí této doby vždy o šest měsíců.¹⁸

Transpozicí čl. 14 směrnice 86/653/EHS právní fikce trvání vztahu ze smlouvy o obchodním zastoupení v případě výše popsaném zůstala zachována, avšak ustanovení §667 obchodního zákoníku na rozdíl od předešlého znění stanoví vyvratitelnou domněnku konverze smlouvy na smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou. Obdobně je tato domněnka upravena i v §2509 odst. 2 nového občanského zákoníku. Vztah smluvních stran pokračuje ode dne následujícího po uplynutí původně sjednané doby, i když faktické pokračování, které je základem této právní fikce se prokáže až později.¹⁹ Jelikož se jedná o dispozitivní ustanovení, je možné ujednáním stran automatické prodloužení vyloučit.

Jestliže smlouva o obchodním zastoupení byla, respektive se má za to, že byla, sjednána na dobu neurčitou, mohou smluvní strany ukončit vícerymi způsoby, v některých případech za splnění specifických podmínek.

Podle dosud účinného §668 odst. 2 a násl. obchodního zákoníku a obdobné úpravy §2510 nového občanského zákoníku mohou jak zastoupený tak obchodní zástupce smlouvu vypovědět bez udání důvodu. Kogentně stanovená minimální délka výpovědní doby je v souladu s č. 15 odst. 2 odstupňována dle délky trvání obchodního zastoupení bez ohledu na to, která strana smlouvu vypovídá tak, že pro první rok trvání činí výpovědní doba jeden měsíc, pro druhý dva měsíce a pro třetí tři. V případě situace upravené §2509 odst. 2 bude podle §2511 nového občanského zákoníku výpovědní doba počítaná s přihlédnutím k době trvání obchodního zastoupení před přeměnou na dobu neurčitou. Směrnice dává státům možnost výpovědní lhůtu za každý rok trvání smlouvy prodlužovat až na šest měsíců, zákonodárce však tuto možnost, na rozdíl od německé právní úpravy, která v §89 Handelsgesetzbuch pro vztahy trvajících alespoň pět let výpovědní lhůtu šest měsíců, ani v novém občanském zákoníku nevyužil. Je zde ale stranám umožněno si sjednat výpovědní lhůtu delší za splnění podmínky, že lhůta, kterou je vázán zastoupený nesmí být kratší než ta, kterou musí dodržet obchodní zástupce.

Nový občanský zákoník zavádí nově oproti dosud účinné právní úpravě institut výpovědi bez výpovědní doby, tedy výpověď s okamžitou účinností. V §2513 stanoví, že pokud v případě, že bylo ujednáno výhradní obchodní zastoupení v souladu s §2487 nového

---

¹⁸ MAREK, K. Smlouva o zprostředkování a smlouva o obchodním zastoupení. *Obchodní právo*. 1997, 5, s. 7, ISSN 1210-8278

¹⁹ TOMSA, M. Smlouva o obchodním zastoupení. *Obchodní právo*. 2001, 11, s. 4. ISSN 1210-8278

občanského zákoníku, za předpokladu, že povinnosti v něm stanovené nebyly smluvními stranami vyloučeny, a zastoupený v rozporu se svým závazkem používá pro rozhodné území nebo určený okruh lidí jiného obchodního zástupce anebo obchodní zástupce vykonává činnost, ke které se zavázal vůči zastoupenému i pro jiné osoby, umožňuje zákon vypovědět smlouvu bez výpovědní doby. Dosud účinná úprava obchodního zákoníku dává příslušné straně v takovém případě v §672 obchodního zákoníku možnost odstoupit od smlouvy, která se v úpravě obchodního zastoupení v novém občanském zákoníku již neobjevuje.

Dále §2512 nového občanského zákoníku přiznává každé ze stran právo vypovědět smlouvu, bylo-li ujednáno výhradní obchodní zastoupení a objem obchodů v posledních dvanácti měsících nedosáhl objemu určeného ve smlouvě, v případě, že nebyl ujednáán objem přiměřený odbytovým možnostem. Obdobně je tato možnost upravena v §670 obchodního zákoníku. Máme za to, že úprava obchodního zákoníku, která výslovně stanoví tuto možnost pro výhradní zastoupení na dobu určitou, které, opomeneme-li §670, z důvodu sjednání na dobu určitou nelze vypovědět je jasnější, jelikož je jasné, pro které případy je použití tohoto ustanovení z důvodu nenaplnění očekávaného účelu obchodního zastoupení myšleno. Naproti tomu ustanovení §2512 i vzhledem k tomu, že následuje po úpravě výpovědi smlouvy na dobu neurčitou, působí jako by byl z řady důvodů, pro které je možné ji vypovědět vybrán jeden a ten speciálně upraven. Dle našeho názoru by bylo účelnější ponechat v daném ustanovení slova „*na dobu určitou*“. Ustanovení o výpovědní době se použijí obdobně.

Dohodou smluvních stran o ukončení obchodního zastoupení je možné vztah obchodního zastoupení k určitému datu bez nutnosti respektovat zákonem stanovené výpovědní lhůty.

Dále je možné vztah obchodního zastoupení ukončit odstoupením od smlouvy podle obecné úpravy tohoto institutu v novém občanském zákoníku v ustanovení §2001 a násl., které stanoví možnost od smlouvy odstoupit v případě, že je tak stranami ujednáno nebo stanoví-li tak zákon.

6. Zvláštní odměna obchodního zástupce

Před účinností harmonizační novely zák. č. 370/2000 Sb., náležela dle §669 tehdy platného znění obchodního zákoníku obchodnímu zástupci odměna za získané zakázky

v případě, že smlouvu po uplynutí jednoho roku od jejího uzavření vypověděl zastoupený a tuto odměnu nebylo možné smluvně vyloučit. Její výše činila za každý ukončený rok trvání smlouvy 10% z provize, na kterou vznikl obchodnímu zástupci nárok z obchodů uzavřených v uplynulých 12 měsících, smluvně však bylo možné sjednat výši jinou. Dané ustanovení vycházelo z předpokladu, že činnost obchodního zástupce byla pro zastoupeného prospěšná a pomohla získat případně upevnit postavení na trhu a dobré jméno na určitém území.²⁰

Ustanovení §669 bylo jak z hlediska věcného řešení problematiky, tak z hlediska souladu s evropským právem, slabým místem úpravy smlouvy o obchodním zastoupení, mohlo například dojít k nespravedlivým důsledkům, kdy by zastoupený byl povinen na základě daného ustanovení povinen vyplatit obchodnímu zástupci tuto odměnu i v případě vypovězení smlouvy pro porušení smlouvy ze strany obchodního zástupce. Dalšími nespravedlivými důsledky mohli být případy vypovězení smlouvy obchodním zástupcem z důvodu invalidity, nemoci nebo zániku závazku v důsledku smrti obchodního zástupce, kdy právo na odměnu za získané zákazníky nevzniklo. Právě proto zaznamenal tento institut harmonizační novelou výrazných změn.

Vzorem pro úpravu institutů zavedených směrnicí sloužících k tomu, aby obchodní zástupce po zániku smlouvy o obchodním zastoupení získal určitou finanční kompenzaci, byla právní úprava německého obchodního zákoníku, který v §89b Handelsgesetzbuch používá termínu *Ausgleich* tedy vyrovnání či kompenzace.

Směrnice dává ve svém čl. 16 členským státům na výběr ze dvou institutů, které musí členské státy v souladu s dalšími ustanoveními směrnice začlenit do svých právních předpisů, jmenovitě institut odškodnění nebo institut náhrady škody.

Český zákonodárce si tehdy zvolil úpravu odškodnění v souladu s předmětnými ustanoveními čl. 17- 19 směrnice a provedl ji v ustanoveních §669 a §669a dosud účinného obchodního zákoníku. Smysl a účel odškodnění, které upravuje čl. 17 odst. 2 směrnice 86/653/EHS vysvětlil generální advokát Evropského soudního dvora Poiares Maduro ve stanovisku k věci C-465/04- Marielle De Zotti, v němž mimo jiné uvedl, že tento institut byl pojatý jako řešení problému vyplývajícího ze zániku smlouvy o obchodním zastoupení, jelikož zastoupený nadále zůstává v obchodním vztahu ze zákazníky, které získal v důsledku aktivity obchodního zástupce a má nadále z činností vykonávaných obchodním zástupcem po dobu trvání smlouvy prospěch, přičemž přivedení těchto zákazníků by v rámci smlouvy mělo za následek pokračování vyplácení provize obchodnímu zástupci. Institut odškodnění má tedy

---

²⁰ MAREK, K. Smlouva o zprostředkování a smlouva o obchodním zastoupení. *Obchodní právo*. 1997, 5, s. 8, ISSN 1210-8278

povahu „odškodnění za zákazníky“, tedy odškodnění za to, že zástupce se po ukončení smluvního vztahu již nemůže v podobě provize podílet na prospěchu, který z jeho aktivity plyne zastoupenému.²¹

Termín „odškodnění“, který dosud účinný obchodní zákoník používá, evokuje spojitost s obecnou úpravou náhrady škody v obchodním, případně občanském zákoníku avšak byť by bylo odškodnění chápáno jako náhrada ušlého zisku, není možné tyto dva termíny v tomto smyslu spojovat, neboť zde chybí základní předpoklad pro vznik práva na náhradu škody a tedy porušení právní povinnosti. Ukončit vztah založený smlouvou o obchodním zastoupení je, jako v případě jakéhokoliv jiného průběhového právního vztahu, právem obou stran. Zaplacení odškodnění na druhé straně nevylučuje vznik práva na náhradu škody, pokud by případně bylo ukončením daného právního vztahu porušeno právo.²²

Institut práva na odškodnění byl z výše uvedených důvodů tedy především nutností odlišení tohoto institutu od práva na náhradu škody v novém občanském zákoníku nazván jako zvláštní odměna a důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku k vysvětlení pojetí této odměny pracuje také s pojmem „odměna za získané zákazníky“, jež užíval obchodní zákoník před harmonizační novelou.²³ Zavedení pojmu „zvláštní odměna“ do nového občanského zákoníku podle našeho názoru lépe zdůrazňuje účel obou institutů a fakt, že uspokojením jednoho nezaniká právo na uspokojení druhého nároku.

Právo na zvláštní odměnu je upraveno v §2514- 2517 nového občanského zákoníku zásadně obdobně v souladu se směrnicí 86/653/EHS jako tomu je v §669 a §669a obchodního zákoníku.

Podmínkou pro vznik práva na zvláštní odměnu je, jak vyplývá z předchozího vysvětlení účelu tohoto institutu, že obchodní zástupce buď získal nové zákazníky, nebo významně rozvinul obchod s dosavadními a zastoupenému z těchto obchodů dosud plynou podstatné výhody.

Další podmínkou je, že placení zvláštní odměny musí být spravedlivé podle §2514 odst. 1 písm. b) NOZ. Při posuzování je nutno přihlídnout ke všem okolnostem, zejména k provizi, kterou obchodní zástupce ztrácí a která vyplývá z předmětných obchodů a dále také k případnému ujednání konkurenční doložky.

---

²¹ Stanovisko generálního advokáta Poiarese Madura ve věci Honyvem Informazioni Commerciali Srl proti Mariella de Zotti ze dne 25. 10. 2005, sp.zn. C-465/04

²² RABAN,P. Obchodní zastoupení. *Právní rozhledy*. 2003, 1, s. 20. ISSN 1210-6410.

²³ Důvodová zpráva k NOZ

http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymcestorage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf

Zde je na místě zmínit související judikaturu, kterou bude vzhledem k tomu, že formulace okolností, které musí být posuzovány, pokud jde o spravedlnost placení odškodnění, respektive zvláštní odměny, se nemění, možné aplikovat i na obdobné případy po 1. 1. 2014. Předmětem řízení ve sporu mezi žalobci, kteří byli obchodními zástupci žalované Č. P., a.s. a jejích povinností bylo vyvíjet činnost směřující k uzavření pojistných smluv, byly nároky na zaplacení provizí z uzavřených smluv o výhradním obchodním zastoupení a také nároků na odškodnění. Žalobce se ve smlouvě o obchodním zastoupení zavázal po dobu 2 let po ukončení smlouvy se žalovanou nekontaktovat její klienty, dané smluvní ustanovení však nebylo výslovně nazvané konkurenční doložkou. Krajský soud v Hradci Králové přiznal žalobci odškodnění v plné výši, načež žalovaná následně podala odvolání k Vrchnímu soudu v Praze.

Ten se co do vzniku práva na odškodnění ztotožnil s názory soudu prvního stupně, avšak uznal nárok žalobců jako důvodný jen do poloviny požadované částky, jelikož měl za to, že maximální výši odškodnění lze přiznat jen tam, kde byla sjednána konkurenční doložka, protože jen v takovém případě lze odškodnění považovat ve smyslu §669 odst.1 písm. b) za spravedlivé. Podle názoru odvolacího soudu mohli oba žalobci pokračovat v tom, co znali a tedy nebylo možné přiznat odškodnění v té výši, jak jej přiznal soud prvního stupně. Dovolací soud na rozdíl od odvolacího soudu dovedl, že závazek sjednaný mezi účastníky, podle něhož se obchodní zástupce „zavazuje, že po dobu 2 let po zániku výhradního obchodního zastoupení nebude kontaktovat klienty Č. P., a.s.“ obsahově naplňuje znaky konkurenční doložky podle §672a ObchZ, a z toho důvodu je s ním možné spojovat tytéž právní účinky co do spravedlivého odškodnění podle §669 ObchZ.²⁴

Podle §2515 však výše odměny nesmí překročit roční odměnu vypočtenou z ročního průměru odměn získaných obchodním zástupcem a v případě, že zastoupení trvalo méně než pět let, bude výše zvláštní odměny vypočtena z průměru odměn za celou dobu jeho trvání. Oproti ustanovení §669 odst. 2 upravujícímu maximální výši odškodnění je zde navíc stanoveno, že v případě, že obchodní zastoupení trvalo méně než jeden rok, nesmí překročit úhrn provizí za celou dobu trvání.

Ustanovení §2516 NOZ se podařilo vypořádat s dosud problematickým prováděním §669 odst. 4 ObchZ, který stanoví, že k vzniku práva na odškodnění dochází i v případě ukončení smlouvy úmrtím obchodního zástupce v souvislosti s §669 odst. 5 ObchZ, který stanoví zánik práva na odškodnění v případě, že si ho obchodní zástupce neuplatní u

---

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 32 Odo 1627/2006

zastoupeného v prekluzivní lhůtě jednoho roku. Jako majetkový nárok by právo na odškodnění mělo být realizováno v rámci dědického řízení, dědici však v případě neuplatnění nestíhá zánik práva. V daném případě by bylo na místě se přiklonit k názoru, že jelikož podle ustanovení §583 občanského zákoníku dochází k zániku práva jen v případě v zákoně uvedených, došlo by v případě neuplatnění daného práva dědici obchodního zástupce k jeho promlčení.²⁵ Předmětné ustanovení nového občanského zákoníku, které stanoví, že právo na odměnu zaniká v případě jeho neuplatnění do jednoho roku od ukončení obchodního zastoupení, již není sporné, jelikož ho lze vztáhnout jak na obchodního zástupce, tak na jeho dědice.

Dále §2517 NOZ obdobě jako §669a ObchZ taxativně stanoví případy, kdy právo na zvláštní odměnu nevzniká. Konkrétně jde o případy, kdy zastoupený ukončil smlouvu pro takové porušení závazku obchodním zástupcem, které by ho opravňovalo k odstoupení od smlouvy, které jak bylo výše zmíněno na rozdíl od právní úpravy §672 obchodního zákoníku, již není možné učinit z důvodů porušení povinností stran výhradního zastoupení, ale jen podle §2001 a násl. nového občanského zákoníku. V takovém v případě se může jednat i o ukončení smlouvy výpovědí, kdy prokazatelně bylo důvodem výše uvedené porušení smlouvy zakládající právo odstoupit od smlouvy, které však zastoupený nevyužil.²⁶ Dále jde o případy, kdy smlouvu ukončí obchodní zástupce sám z důvodů jiných než věku, invalidity, nemoci nebo důvodů na straně zastoupeného a nelze po obchodním zástupci rozumně požadovat pokračování v činnosti. Za třetí je to v případech, kdy na návrh obchodního zástupce nastane novace smlouvy o obchodním zastoupení, tedy podle dohody se zastoupených převede práva a povinnosti práva na třetí osobu. Ve všech ostatních případech právo obchodního zástupce na zvláštní odměnu vzniká.

Máme za to, že úprava nového občanského zákoníku se vypořádala se zmatečností současné existence institutů odškodnění a náhrady škody a také s uplatňováním práva na zvláštní odměnu pokud jde o dědice obchodního zástupce a v spojení se stávající judikaturou bude vést k účelnějšímu využívání a jasnější aplikaci tohoto práva.

---

²⁵ MAREK, K. Obchodní zastoupení. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. 2012, 1, s. 9, ISSN 1801-6014.

²⁶ TOMSA, M. Smlouva o obchodním zastoupení. *Obchodní právo*. 2001, 11, s. 9, ISSN 1210-8278

7. Konkurenční doložka

Ustanovení §672a ObchZ upravující institut konkurenční doložky, který bude v novém občanském zákoníku upraven v §2518, bylo do našeho práva vloženo zákonem č. 370/2000 Sb. z důvodu harmonizace s evropskou směrnicí, konkrétně její čl. 20 a před touto novelou obchodní zákoník obdobné ustanovení neobsahoval.

Toto ustanovení slouží zejména k ochraně podnikání zastoupeného před škodlivými zásahy bývalého obchodního zástupce, který se po dobu trvání obchodního zastoupení nutně musí seznámit s činností zastoupeného a jeho obchodními záměry, a stanoví možnost stran ujednat si omezení činnosti obchodního zástupce po ukončení vztahu obchodního zastoupení.

Evropská směrnice váže platnost sjednané konkurenční doložky na několik podmínek, které musí konkurenční doložka naplňovat, jinak je neplatná. V první řadě, musí být konkurenční doložka sjednána písemně, což §2518 NOZ na rozdíl od §672a výslovně nestanoví a tento fakt lze hodnotit jako krok zpět v implementaci směrnice.

Dále se omezení v konkurenční doložce může vztahovat pouze na určené území nebo na omezený okruh osob na tomto území. Nevymezení zákazu konkurence na určité území je považováno za nepřiměřený zásah do práva svobodného podnikání obchodního zástupce a tím také v rozporu se zásadou rovnosti účastníků.²⁷ Této podmínce se věnuje také judikatura Nejvyššího soudu ČR, kterou bude možné dle našeho názoru aplikovat také v případě obchodního zastoupení podle nového občanského zákoníku. Stanovení územního rozsahu zákazu konkurence je dle předmětného rozhodnutí určeno pouze na ochranu obchodního zástupce, jde tedy nikoliv o neplatnost absolutní, ale jen o neplatnost relativní, které se může dovolávat pouze obchodní zástupce.²⁸

Dalším požadavkem je, aby se konkurenční doložka týkala pouze druhu zboží, které tvořilo předmět smlouvy, respektive jak stanoví česká právní úprava, činnosti, která byla předmětem smlouvy o obchodním zastoupení, případně činnosti, která by měla soutěžní povahu vůči činnosti zastoupeného.

I přes tento požadavek může být obtížné stanovit, kterou činnost ještě je možné považovat za činnost soutěžní povahy vůči činnosti zastoupeného a kterou už ne. Ustanovením §2518 odst. 2 NOZ se tak snaží zákonodárce vyvážit ochranu zastoupeného při

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.11.2004, sp.zn. 32 Odo 659/2005

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.2009, sp.zn. 23 Cdo 508/2009

jeho účasti v hospodářské soutěži a chrání také oprávněné zájmy obchodního zástupce jako podnikatele, tím, že požaduje, aby omezení práva obchodního zástupce mělo zřetelně vymezené hranice. Zákaz konkurence nesmí obchodního zástupce omezovat více, než vyžaduje potřebná míra ochrany zastoupeného, čím se do zákonné úpravy promítá ústavní princip čl. 26 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje kromě jiného právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. V případě, že by tento požadavek nebyl naplněn, může soud tuto doložku omezit. Oproti dosud účinnému ustanovení §672 odst. 3 ObchZ je zde omezeno moderační právo soudu, který teď může také z výše uvedeného důvodu prohlásit konkurenční doložku za neplatnou.

8. Závěr

V této práci jsme rozebírali vybrané aspekty úpravy obchodního zastoupení z pohledu úpravy tohoto institutu v NOZ. Byť je smlouva o obchodním zastoupení jedním z právních institutů, který se měnil podstatně méně než některé jiné oblasti práva obchodního či občanského, je patrné, že zákonodárce při rekodifikaci hodnotil současný stav úpravy a snažil se úpravu obchodního zastoupení zlepšit nejen po stránce co nejvyššího souladu tuzemské úpravy s předpisy EU.

Až na možné nepřesné vystihnutí účelu jednoho ustanovení směrnice 86/653/EHS, kterým se zabýváme v první části práce, jsme dospěli k názoru, že úprava smlouvy o obchodním zastoupení v NOZ je zdařilá, a to primárně díky tomu, že podařilo odstranit zavádějící duplicitu a některé pojmové nepřesnosti, což přispělo k tomu, že se úprava stala jasnější a srozumitelnější.

Zdroje

- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
- Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník
- Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
- Handelsgesetzbuch, SRN
- RABAN,P. Obchodní zastoupení. Právní rozhledy. 2003, 1, ISSN 1210-6410.
- Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. C-104/95
- Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 17. 1. 2088, sp. zn. C-19/07
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.11.2004, sp.zn. 32 Odo 659/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.2009, sp.zn. 23 Cdo 508/2009
- TOMSA, M. Smlouva o obchodním zastoupení. Obchodní právo. 2001, 11, ISSN 1210-8278
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 32 Odo 1627/2006
- MAREK, K. Obchodní zastoupení. Právo pro podnikání a zaměstnání. 2012, 1, ISSN 1801-6014.
- MAREK, K. Smlouva o zprostředkování a smlouva o obchodním zastoupení. Obchodní právo. 1997, 5, ISSN 1210-8278
- NĚMEČEK, P. Zamyšlení nad § 652 odst. 2 ObchZ a § 55 odst. 2 ObčZ. iPrávník. 2005